

PROIZVODNJA AVTOMOBILOV

DNE 2. JUNIJA SE JE PO TOVARNI RAZSIRILA VEST, DA SMO DOBILI OD SEKRETARIATA ZA GOSPODARSTVO PRI ZVEZNEM IZVRŠNEM SVETU SOGLASJE ZA PROIZVODNJO AVTOMOBILOV. DA BI POJASNILI ČLANOM KOLEKTIVA KAJ VEČ O NOVI PROIZVODNJI, SMO KOMERCIALNEMU DIREKTORJU PODJETJA INŽ. ČUCKU ZASTAVILI NEKAJ VPRAŠANJ.

Kaj nas je vodilo v iskanje nove proizvodnje in zakaj smo se odločili za proizvodnjo avtomobilov?

Glede na naše načelo tržnega gospodarstva, ki ga zaostrujejo pogoji reforme in katerega neizprosne zakone moramo sprejemati tudi mi, smo skušali najti najboljši način gospodarjenja ob obstoječih kapacitetah. Te so: kvalifikacijska struktura naših kadrov, zgrajeni objekti in osnovna sredstva ter razpoložljivi prostori sploh. Razmišljali smo o modernizaciji in specializaciji metalurških obratov, pri čemer se je že pred dvema letoma porodila misel o izvedbi tega načrta. Na eni strani je dejstvo, da je v Jugoslaviji več kot 300 večjih ali manjših podjetij, ki proizvajajo izdelke iz sive litine, od katerih jih najmanj 90% proizvaja enostavne odlitke zaradi minimalne amortizacije in osnovnih sredstev silno poceni. Na drugi strani proizvaja Litostroj kombinacijo kompliciranih in dragih ulitkov, ki skupaj z enostavnimi predstavlja drago proizvodnjo in nekonkurenčnost. Ta dva dejavnika sta nas silila v skrajno specializacijo livarne, ki naj bi izdelala takole: proizvajati še naprej visokokvalitetne in komplicirane ulitke, enostavne ulitke pa naročati in kupovati drugje. Na ta način bi se nam sprostile prostorske kapacitete in del kadra, zaposlenega v tej dejavnosti. Prva skrb, kako in kje zaposliti te delavce, nas je pripeljala do iskanja novega proizvoda, ki bi

moral biti tak, da bi se ob njem s prekvalifikacijo zaposlili vsi tisti, ki bi bili pripravljene sprejeti. Glede na možnosti prodaje na tržišču, gledano s stališča dolgoročnosti potreb, smo se odločili za proizvodnjo in montažo osebnih avtomobilov v kooperaciji s francosko firmo RENAULT. Pred tem smo razpravljali še z več tovarnami, tako s Citroënom (v kombinaciji s Tomosom), ki ob koncu razgovorov sodelovanja ni sprejel, Oplom, Alfa-Romeo, Mazdo itd. Priprave za tak korak so potekale več kot eno leto v strogi tajnosti, kar smo imeli za absolutno potrebno. Po statistikah proizvodnje avtomobilov in uvoza v Jugoslavijo ter po predvidevanjih za naslednja leta bi kljub povečanju proizvodnje glavnega domačega proizvajalca še vedno ostalo za uvoz na razpolago 30 do 40 tisoč osebnih vozil letno. Torej dovolj prostora tudi za nas, z dokaj skromno proizvodnjo 7 do 10 tisoč vozil letno.

Kako je jugoslovanski trg sprejel našo odločitev?

Glede na občutljivost kupcev na našem tržišču, posebno na področju avtomobilske industrije, smo z veliko nestrpnostjo pričakovali, kako bodo kupci sprejeli novico o Litostroju kot proizvajalcu avtomobilov. Reakcija potencialnih kupcev oziroma celotnega tržišča je bila ugodna nad vsa pričakovanja. Ime Litostroj je ponovno poželo aplavz med našimi kupci zaradi tradicije in doseženih uspehov,

za kar se jim moramo kot kolektiv ponovno zahvaliti. Zagotoviti jim moramo, da se bomo potrudili tudi s tem proizvedom kupce v celoti zadovoljiti in izpolniti njihova pričakovanja. Številne čestitke, telefonske in pismene, ki smo jih prejeli in jih še prejemamo iz vse Jugoslavije, so nam dokaz in spodbuda, da smo na pravi poti in da je bila naša odločitev pravilna. Vsak dan prejemamo prednaročila interesentov in če bo šlo tako naprej, nam to zagotavlja, da smo število proizvedenih avtomobilov pravilno predvideli.

Kaj nam prinaša nova proizvodnja?

Zaradi svoje specifičnosti predstavlja nova proizvodnja za Litostroj predvsem organizacijsko novost. Ta zahteva nove prijeme in nove rešitve problemov ter prinaša s seboj nesluteno dinamiko, ki bo morala postati vsakdanjost tako v proizvodnji kot tudi v prodaji tega predmeta. Obenem pričakujemo, da bi lahko ta proizvodnja s svojo kvaliteto prispevala k popularnosti imena Litostroj na našem tržišču in s tem popularnosti kolektiva v celoti. Gre za specifično drugačen način proizvodnje, ki se lahko delno primerja s proizvodnjo cestnih vozil (avtoviličarjev, bagrov itd.). Zahteve kupcev-individualistov so drugačne, kajti gre za to, da za svoj denar vsak zahteva ustrezno kvaliteto v roku in brez reklamacij. Zaradi tega bo nova proizvodna enota organizacijsko bolj samostojna in tudi ločena od ostalih obratov. Upamo, da se bo nov postopek v tej proizvodnji s svojimi najbolj pozitivnimi vplivi počasi prenesel tudi na ostali del podjetja in prav tako naj bi se nekatere pozitivne delovne navade matičnega podjetja prenesle na novo proizvodnjo.

Kakšne spremembe bodo nastopile ob premikih kadrov?

V začetku je vsekakor potrebno, da si naš kolektiv pridobi nekaj sodelavcev — strokovnjakov za proizvodnjo avtomobilov, servisno dejavnost in prodajo. Vsi ostali kadri pa bodo izšli iz vrst Litostrojčanov, predvsem tistih, ki bodo zapustili dosedanje proizvodnjo in se želijo preusmeriti na katerokoli dejavnost v okviru proizvodnje avtomobilov. Zato bomo začeli z vrsto tečajev (strokovnih, jezikovnih), z izmenjavo delovnih mest ter praktičnih izkušenj v Renaultu s francoskimi strokovnjaki, ki bi naše delavce instruirali. Število potrebnih delavcev bo počasi raslo s povečanjem proizvodnje. Tistim, ki se ne bi želeli preusmeriti v to proizvodnjo, bomo omogočili zaposlitev v nadaljnji proizvodnji za specialne ulitke ali pa jih bomo usmerili na dru-

Počitnice (Foto Tone Erman)

ga delovna mesta v podjetju. Naša skrb je, da nihče ne bo izgubil kruha, in da bi si vsi skupaj svoj kos kruha povečali tako zase kot tudi za naše otroke. Tako bodo le-ti s ponosom iskali zaposlitve v Litostroju, podjetju, ki so mu že njihovi starši s svojim delom pomagali do tradicije in ugleda doma in v svetu.

Kdaj bo stekla nova proizvodnja?

Po dogovorih s podjetjem Renault bi proizvajali in montirali vse tipe iz njihovega programa. Sedaj, ko je sekretariat za gospo-

darstvo v Beogradu odobril kooperacijsko pogodbo, lahko povemo, da bi prva vozila morala biti gotova že v drugi polovici oktobra. Tako bi še letos v novembru in decembru lahko proizvedli preko 1000 vozil. Pričakujemo, da se bo to število v letu 1970 lahko povečalo na več tisoč vozil. Pri tem je seveda treba upoštevati zadovoljstvo kupcev in izredno zanimanje za naša vozila, kot se kaže že sedaj v prednaročilih. Storili bomo vse, da bi kupcem ob sodobnem načinu prodaje in uspešnem servisu prodali res kvalitetna vozila.

V. K.

Proces preosnove ZK

Ko smo v letu 1966 preoblikovali osnovne organizacije ZK, smo govorili o reorganizaciji, ki naj poživljuje naše delo in ga spremeni. Tedaj smo želeli z novimi oblikami sestajanja, kjer bi pri oblikovanju stališč sodelovali na skupnih sestankih vsi člani naše organizacije, doseči večjo enotnost članstva. Delovne konference in aktivni posamezniki področjih so v preteklih dveh letih tudi dali dobre rezultate. Žal pa še mnogo članov organizacije ZK ostaja ob strani. Gre pravzaprav za proces vsebinske preosnove, ki bo terjal spremembe v mišljenju in delovanju posameznikov, tako da bi bili rezultati organizacije kot celote drugačni.

Dejavnost organizacije ZK je bila v letošnjem letu usmerjena na aktivnost ob volitvah v predstavniške in samoupravne organe v podjetju, nato pa v pripravo aktivov v proizvodnji, komercialni in kadrovske politiki.

Sestanki po oddelkih v mesecu maju naj bi opredelili najbolj aktualno temo za obravnavo v okviru aktivna vseh komunistov Litostroja. Ne glede na stališča, ki bodo sprejeta znotraj organizacije ZK, je pomembno poudariti, da se tu aktivnost komunistov v nekem pomenu šele začne. Sklepi in zaključki, ki so obvezni za člane ZK, niso obvezni tudi za druge člane kolektiva. Prav tu pa bi mnogim bilo bolj pogodu, da bi lahko delovali na stari način, ko je zveza komunistov ukrepala administrativno. V naši organizaciji ni izrazitih pojavov obrambe starih pozicij. Morda je včasih čutili željo, da bi o pomembnih vprašanjih, ki zadevajo podjetje, razpravljali, sklepali in odločali znotraj ZK, zaključke pa posredovali samoupravnim

in drugim organom kot dokončno in edino veljavno stališče.

Če hočemo ocenjevati dejavnost zveze komunistov kvalitativno, potem bomo lahko zadovoljni le, če se bo čimširši krog članov vključil v aktivnost samoupravljanja in organizacije dela v delovni organizaciji. To pa pomeni zahtevo po višji ravni znanja in po razumevanju pojavov in procesov znotraj podjetja.

Zvezo komunistov čaka pomembna naloga, da prouči organizacijo samoupravljanja in samoupravne odnose ter ustvarjalno prispeva k uzakonjenju najbolj ustreznih oblik samoupravljanja. Ob tem bo dovolj možnosti za iskanje novih rešitev na področju sistema odgovornosti, delitve, obveščanja itd.

Vsekakor je pred nami obdobje povečane aktivnosti, ki naj bi se končala na višji stopnji delovanja vseh dejavnikov v proizvodnji in sistemu upravljanja ter vodenja. Uspehi kolektiva bodo končno lahko tudi rezultat globalne vsebinske preosnove organizacije ZK.

ZASLUŽENA PRIZNANJA

V sredo, dne 18. VI. 1969 so v Titovih zavodih Litostroj slovesno podelili nekaterim članom kolektiva odličja za posebno prizadevanost pri montaži v HE Srednja Drava in HE Tikveš.

Red dela s srebrnim vencem so dobili naslednji tovariši:

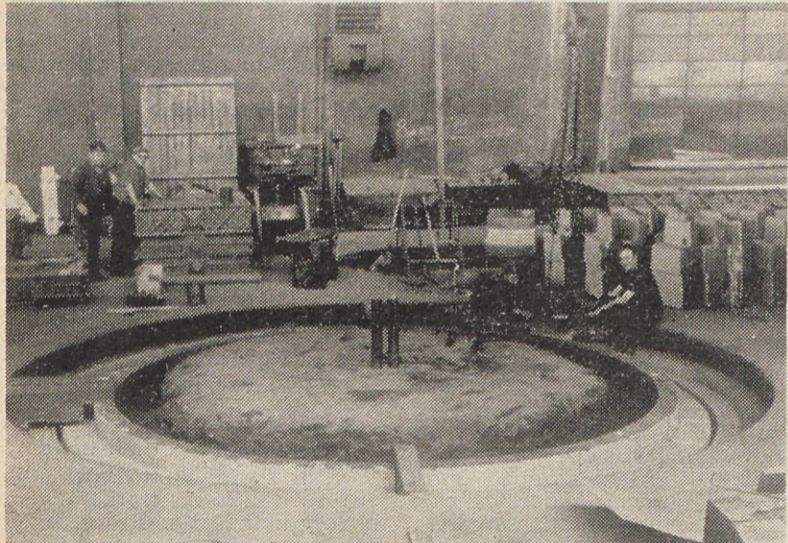
Aleš Demšar — FI, Viktor dipl. inž. Nollimal — FI, Savo dipl. inž. Rakčević — PRB, Franc inž. Gregorič — PRB, Ciril Brenčič — FI, Jože Staudoher — FI, Alojz Mencej — PRB.

Medalje dela pa so dobili:

Božo Galič — MO, Jože Hafner — FI, Stojan Kežjar — FI, Viktor Grebenšek — FI, Ivan Kusterle — FI, Djordje Fekete — FI, Alfred Drašček — FI, Pavel Krajnik — FI, Vladimir Bertonec — FI, Metod Erpič — FI, Ivan Vodušek — FI.

Priznanja članom kolektiva je podelil profesor Danilo Sbrizaj, predsednik občinske skupščine Ljubljana Šiška in poudaril, da so ta odličja pohvala ne le imenovanim tovarišem, ampak celotnemu kolektivu Litostroja, posredno pa tudi industriji šišenske občine. Nagrajence so pozdravili tudi predsednik osrednjega delavskega sveta Anton Papež in predsednik upravnega odbora podjetja inž. Anton Kovič ter predstavnik dravskih elektrarn inž. Butinar.

ULITEK NAJVEČJEGA PREMERA

Dne 30. maja je bil v livarni sive litine ulit doslej največji ulitek, zunanega premera 6120 mm. To je dvodelni pogonski obroč, ki ga je naročila avstrijska firma »Andritz«, iz visokokakovostne sive litine znamke GG 30. Za obe polovici, uliti skupaj, je bilo potrebno 21.000 kg litine. Kot posebnost je treba omeniti, da je bil obroč izdelan v zelo kratkem roku po novem postopku s furansko smolo. Na sliki: sestavljanje jeder v formo za dvodelni pogonski obroč

ZAHTEVNE NALOGE SAMOUPRAVLJAVCEV

OB IZVOLITVI INŽ. ANTONA KOVIČA ZA PREDSEDNIKA UPRAVNEGA ODBORA PODJETJA SMO GA NAPROSILI, NAJ NAM ODGOVORI NA NEKAJ VPRAŠANJ:

1. Kakšna naj bi bila po vašem mnenju naloga samoupravnih organov v podjetju in še posebej, kakšno vlogo naj bi imel tu predsednik UO?

Razvoj samoupravljanja v podjetju kaže vrsto pozitivnih rezultatov. Vedno večja materialna osnova upravljanja, ki se prenaša na podjetje, pomeni pogoj za vse večjo notranjo konsolidacijo samoupravljanja oz. za kakovostni dvig ravni samoupravljanja. Samoupravljanje v podjetju ima zelo široko podlago, saj v DSP, UOP in v obratnih DS ter raznih komisijah sodeluje veliko število članov kolektiva, ki pripeljejo k temu, da so odločitve čim bolj analizirane, da obravnavajo probleme, ki resnično vplivajo na hitrejši razvoj podjetja in k temu, da je slišati glas vseh za sodelovanje pripravljenih proizvajalcev, in končno, da postajajo odločitve vseh samoupravnih organov vedno bolj strokovne in poslovne.

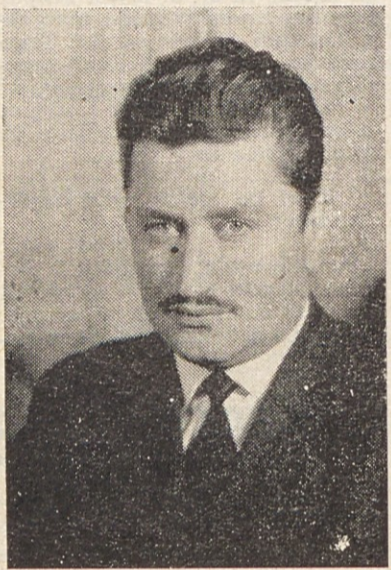
Tak razvejan sistem samouprave v našem podjetju pa zahteva veliko pozornosti pri usklajevanju informacij, spoznavanju problemov v celotnem kolektivu, zahteva skupen nastop vseh samoupravnih dejavnikov pri odločanju prioritete obravnav najbolj aktualnih problemov v podjetju. Prav na tem področju koordiniranih informacij pa nam koordinirano reševanje problemov še vedno ne gre. Predvsem še vedno premalo čutimo in upoštevamo glas in utrip delovanja samoupravnih organov — obratnih delavskih svetov in njihovih komisij. Zato bo temu problemu v prihodnjem obdobju potrebno posvetiti več naših skupnih naporov in skrbi.

Ko smo spoznali mesto in vlogo samoupravnih organov v podjetju, pa moramo poudariti, da naloge niso majhne niti lahke. Samoupravni organi bodo morali v prihodnjem obdobju obravnavati in sprejeti sklepe o vrsti pomembnih odločitev v podjetju. Na prvem mestu naj navedemo orientacijo v proizvodnem programu, ki naj bi usmerjal in izvajal določeni del serijske proizvodnje. Reševati bodo morali vrsto ekonomskih usklajevanj, precizno oblikovati stroške in bolj vplivati na njihovo zniževanje, nadalje primerno organizirati delo, ki naj zagotovi večjo produktivnost dela, reševati kadrovska vprašanja, utrjevati sistem nagrajevanja z vsemi njegovimi bolj ali manj uspešnimi odtenki, reševati stanovanjsko problematiko z vrsto perečih problemov, ki se kažejo v pomanjkanju stanovanj. Vloga predsednika UO zato nikakor ni lahka. Predvsem bo nujno v sklopu vseh nalog najti za sleherni problem v razpravi in odločanju pravo mesto, tako da bomo primerno obravnavali in sprejemali samoupravne, strokovne in poslovne odločitve. Za tako delo pa bo potrebno veliko poslušati za sodelovanje pri reševanju posameznega problema, od obravnav v pripravi analiz in izoblikovanju predlogov v upravnih službah do poslušati za obravnavo v obratnih delavskih svetih, obravnavo na seji UO in predlaganih sklepov za CDS. Obenem pa bi moral predsednik z vso mero odgovornosti prisluhniti razpravam in mnenjem v komisijah posameznih organov samoupravljanja.

Pomembna naloga predsednika UO bo tudi v koordiniranju posameznih služb za pripravo analiz, ki naj služijo članom UO v razpravah o posameznih problemih. Izredno močna strokovna

zasedba UO bo zahtevala strokovno obravnavo in zato bodo analize in priprava materiala za tako obravnavo in odločanja izrednega pomena.

Za uspešno delo UO je potrebno sestaviti tudi primerni program dela in vztrajati pri dosled-

nem izvajanju sprejetih sklepov. Z veliko mero vztrajnosti in pripravljenosti za delo bo mogoče vplivati na uspešno poslovanje UOP.

2. Kako naj bi se dopolnjevala UO in DS?

Že iz prvega odgovora je v neki meri razvidno, kakšen naj bi bil odnos med UO in DS. Znano nam je tudi, da UO s svojo obravnavo in sklepanjem pomaga DSP pripraviti obdelavo problematike tako, da že na razpravi na UO izluščijo najbolj bistvene probleme in predlagajo ustrezne sklepe. Tako delo zahteva primerne analize in strokovno ocenjevanje pri oblikovanju sklepa. Delo UO je vedno bolj usmerjeno v poslovnost in strokovnost. Da je to res, nam kaže tudi sklep CDS, ki je na svoji seji izmed 28 predlaganih kandidatov za UO izbral za 10-članski UO kar 9 inženirjev. Potrditev temu pa so tudi spremembe v zvezni in republiški ustavi, v V. amandmaju zvezne ustave in XIII. amandmaju republiške ustave, ki dajejo samoupravljavcem v podjetjih pooblastila, da sami odločajo o svoji samoupravni ureditvi. Razen enotne obveznosti, da oblikujejo delavski svet, bodo večino drugih takšnih vprašanj

podjetja rešila sama v skladu s svojimi potrebami (roki volitev, pristojnosti, razmerja med posameznimi kolegijskimi in individualnimi organi, število teh organov in podobno).

Take ugotovitve nas vodijo k temu, da bo potrebno mesto in vlogo UO v prihodnje nekoliko drugače določiti tudi v naši interni zakonodaji, t. j. statutu. S tem problemom pa se bomo verjetno srečali tudi že v tem letu.

3. Kako uskladiti delo šefa PE-MO in delo predsednika UO?

Tako delovno mesto kot funkcija zahtevata odgovorno delo. Predvsem funkcija jemlje veliko dragocenega časa, ki nam ga že vsem primanjkuje. Zato bo v izpolnjevanju tudi teh dolžnosti potrebno najti racionalnost in poslovnost. Obe dolžnosti pa sta v prihodnjem obdobju povezani z vrsto novih nalog. Tako je pred PE-MO reorganizacija poslovanja, prav isto pa čaka tudi UO podjetja. Uspešnost slehernega dela pa nikakor ne more biti odvisna samo od enega človeka, temveč je rezultat dela »teama«, s katerim sodeluje.

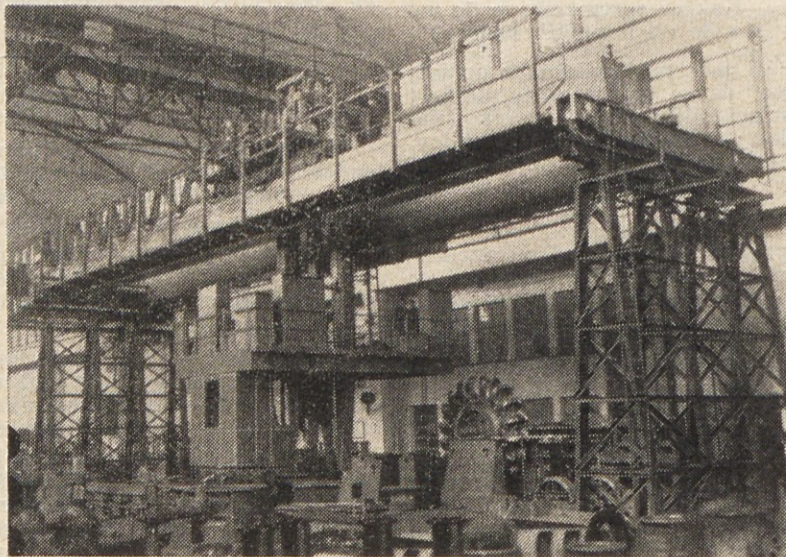
Naj takoj povem, da je tako s sodelavci v PE-MO kakor z izvoljenimi člani UOP mogoče s skupnimi naporami uspešno izpolniti naloge, ki nas še čakajo.

4. Kako naj bi UO vplival na gospodarsko politiko podjetja?

Gospodarsko politiko podjetja oblikujejo program podjetja, letni plan in v veliki meri položaj tržišča ter instrumenti našega gospodarskega sistema. Med temi stebri, ki dajejo osnove za gospodarjenje, pa je potrebno oblikovati poslovno politiko. Če bo UO uspeval sproti reševati te notranje probleme v najboljši koordinaciji samoupravnih organov, z vodstvenimi kadri in potrebami kolektiva, tolko boljše gospodarske rezultate lahko pričakujemo.

5. Kje je po vašem mnenju prihodnost Litostroja?

»Titovi zavodi Litostroj« je ime, ki je v svetu kovinsko predelovalne industrije že danes dobro znano. To ime je znano po mnogih agregatih in žerjavih, ki so se uveljavili v mnogih deželah izvenevropskih kontinentov. Znano je tudi po drugih naših proizvodih: od črpalk, cementarn, talnih transportnih sredstev, stiskalnic, diesel motorjev, do opreme za razno industrijo itd. To je del proizvodnje, ki je omogočila obstoj podjetja tudi takrat, ko je bil plasma nekaterih proizvodov v zastoju, drugim pa je kazalo boljše. Lahko ugotovimo, da je

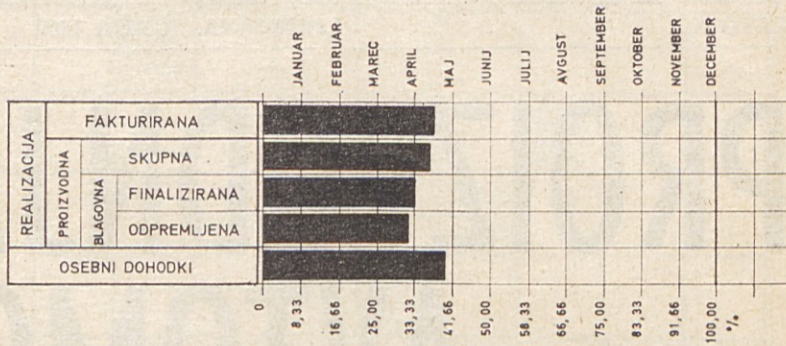

Kleščni žerjav 3/5 MP x 23 m. Žerjav je že montiran v železarni Ravne, kjer služi kot montažni žerjav

Naš barometer

Tudi mesec maj je za nami. Statistiki bi rekli, da je mimo 5/12 poslovnega leta, ali 41,66 % neke celote. Ta celota pa so v našem primeru letni proizvodni načrti, ki jih mesečno kontroli-

ramo. Resda ne vseh, temveč le tiste, ki so pomembni za grobo ocenjevanje našega gospodarjenja. Poglejmo, kolikšni so rezultati po petih mesecih:

Naš barometer je dokaj strog razsodnik — registrira namreč trenutne poslovne rezultate (izražene v odstotkih) in jih primerja s celoletnimi in to na čisto enostaven način: kar je počrtno, je že izvršeno, kar pa je belo, nas še čaka do konca leta. Torej maj je že za nami, sedaj še junij, julij in tako naprej do decembra, kot je obeleženo na barometru. Po takšni logiki bi morali biti vsi stolpci do črte »41,66 — maj« že črni, a kot vidimo, žal niso. Pri dveh kazalcih (finalizirana in odpremljena blagovna proizvodnja) imamo enomesečen zaostanek, pri fakturirani realizaciji in skupni proizvodnji pa polmesečnega, le pri izplačanih osebnih dohodkih smo skoraj na tekočem. Po vsem tem kritičnem ogledu barometra se vprašamo, ali poslušamo slabo? Da se ne bomo prenašali z odgovorom, si oglejmo še izpolnjevanje tako imenovanih kumulativnih dinamičnih načrtov, to je tistih naših obvez, ki so zapadle konec maja in bi morale biti 100 odstotno izpolnjene. Oglejmo si te rezultate:

Finančna realizacija	%	%
— fakturirana	97,89	37,95
Blagovna proizvodnja		
— skupna	99,23	37,10
— finalizirana	95,15	33,37
— odpremljena	93,17	32,68
Osebnih dohodki		
— izplačani	98,00	40,48

Izpolnjevanje kumulativnih dinamičnih načrtov je razvidno iz predzadnjega stolpca, dočim so odčitki iz barometra, torej izpolnjevanje celoletnih načrtov navedeni v zadnjem stolpcu. Vsekakor smo z izpolnitvijo kumulativnih dinamičnih načrtov, ki bi morala biti 100 odstotna, lahko

ta program poleg tudi znanih ulitkov naših livarn klasični program, o katerem bomo v bodoče še mnogo razpravljali.

Toda podjetje se usmerja tudi na nova področja proizvodnje. Zastopanje tujih firm, kjer so napravljeni prvi koraki glede proizvodnje montaže avtomobilov, ter razgovori o nekaterih kooperacijskih sodelavah naj omogočijo nujno povečanje bruto produkta podjetja. Večanje serijske proizvodnje naj bi nam omogočilo intenzivnejši nastop na mednarodnem trgu.

Nujna je vsekakor tudi modernizacija strojne parka in nekaterih obratov v celoti. Ta naj zagotovi uspešnejše rezultate tudi v programu klasične proizvodnje. Za vse to in še posebej za kreditiranje opreme bodo podjetju potrebna večja finančna sredstva v obratnih sredstvih. Pa tudi poslovne banke bodo morale v te namene nuditi najemanje kreditov v večjem obsegu. Naš gospodarski sistem nam mora zagotoviti enakopraven nastop na področju plasmaja opreme za hidroelektrarne tako v tujini kot še posebej v domovini, tako da bo-

»bolj zadovoljni«, kot pa z odčitki iz barometra. Resda rezultati niso 100-odstotni, ne manjka pa dosti.

Katera ocenitev je pravilnejša?

Obe! Toda z ugotovitvijo, da bodo naše obveznosti v preostalih sedmih mesecih do konca leta v posameznih mesecih večje kot do sedaj, kar pa je bilo z dinamičnimi načrti tudi predvideno.

V. N.

Soglasje

Delo je dne 4. VI. 1969 objavilo članek z naslovom:

Litostroj dobil soglasje za montažo avtomobilov.

Po sedanjih tehnoloških, organizacijskih, komercialnih in kadrovskih pripravah bo v zadnjem trimesečju letos stekla montaža.

Dvovom okoli odločitve, da prično v Litostroju z montažo vseh vozil Renault, zdaj ni več. Generalni direktor Litostroja Jože Kopinič in direktor prodajnega biroja Jože Sturm sta povedala, da je Litostroj dobil naposled tudi uradno soglasje za montažo osebnih avtomobilov v okviru kooperacijskega sodelovanja s francoskim podjetjem Renault. Potem ko sta Renault in Litostroj podpisala pogodbo o kooperacijskem sodelovanju, je morala še posebna komisija pri zveznem sekretariatu za gospodarstvo, ki se ukvarja z industrijskim kooperacijskim sodelovanjem, ugotoviti, če je pogodba v skladu z obstoječimi predpisi.

V Litostroju so pričakovali, da bodo omenjeno soglasje komisije zveznega sekretariata dobili in so tako že pred časom začeli z vsemi potrebnimi organizacijskimi, tehnološkimi, komercialnimi in kadrovske pripravami. Kot je znano, računajo, da bodo v zadnjem trimesečju uspeli iz svoje montažne dvorane poslati na trg okoli 1500 vozil.

mo lahko investitorjem nudili opremo pod takimi pogoji, kot jo nudijo tuji proizvajalci, ki dajejo kredite z rokom odplačevanja po 8 (osmih) oziroma 10 (desetih) letih. Takih obratnih sredstev za kredite samo podjetje še dolgo ne bo moglo formirati, zato pa mora biti interes poslovnih bank tudi dolgoročno usmerjen v korist naše industrijske opreme in ne samo v kratkoročne naložbe.

Menim, da ob sedanjih usmerjenosti podjetja, kjer se bomo srečevali še z mnogimi problemi poslovne politike, lahko z optimizmom gledamo v prihodnost.

6. Kje je mesto Litostroja v jugoslovanski težki industriji?

Ce bi skušal na to vprašanje odgovoriti zelo na kratko, potem bi dejal: naše mesto je med podjetji, ki imajo določeno programsko orientacijo, med podjetji, ki so v poreformnem času primerno utrdili svoj položaj, ki pozitivno poslujejo, med podjetji, na katera lahko gledamo z optimizmom in ki imajo zagotovljeno prihodnost v mednarodni delitvi dela.

Inženiring cementarne »ŠAR«

KAJ VSE SMO OBRAVNAVALI PRI INŽENIRINGU

ZADNJE DNI V MESECU APRILU JE STAL NA INDUSTRIJSKEM TIRU MED MODELNO MIZARNO IN LIVARNO SIVE LITINE TOVORNI VLAK, SESTAVLJEN IZ PETINDVAJSETIH VAGONOV NATOVORJENIH Z OPREMO, NAMENJENO ZA CEMENTARNO ŠAR. TO JE BILA PRVA POSILJKA V TEZI 420 T OD SKUPNIH 1800 T, KOLIKOR BO TEHTALA CELOTNA OPREMA ZA NOVO CEMENTARNO. V MESECU JUNIJU PA BO DOBAVLJENA GLAVNINA OPREME IN TAKRAT BO TUDI PRICETEK MONTAŽE.

Kako pa potekajo ostala dela? V eni od prejšnjih številčk našega časopisa je že pisalo o tej cementarni, ki jo naše podjetje gradi pod ključ. To pomeni, da je moral Litostroj v svojem projektu predvideti vsako najmanjšo podrobnost, ker bi vsaka napaka lahko negativno vplivala na celoten tehnološki postopek. Zaradi tega je bilo potrebno izdelati inženiring, po katerem se odvijajo posamezne faze in to od začetka pogovorov s kupcem pa do končne primopredaje objekta oz. do predaje ključa v kupčeve roke.

Ker se danes vsepovsod piše in govori o inženiringu, pri tem pa le malokdo ve, kaj je sploh to, podajam v kratkem vse glavne postavke in obseg del, ki jih inženiring zahteva.

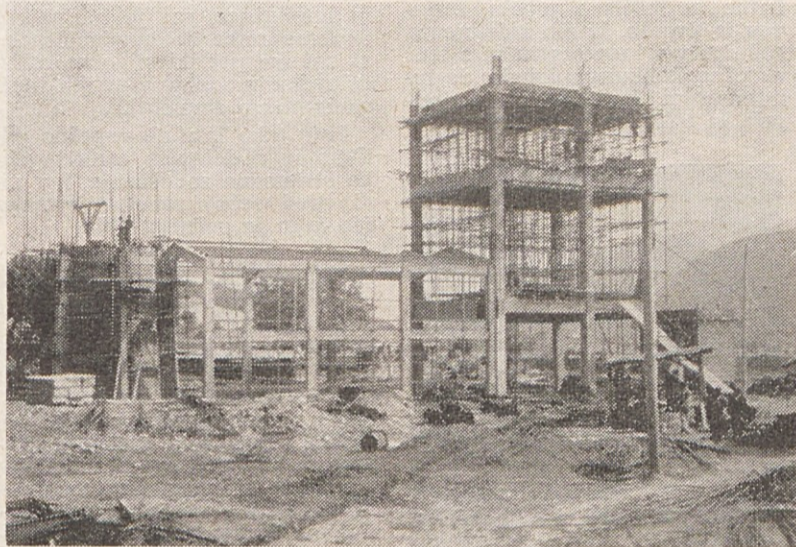
Inženiring zajema kompleksno polje dejavnosti od osnovnih raziskav prirodnih bogastev in sil pa vse do smiselnega prilaganja le-tega človeškim potrebam. Polja inženiringa predstavljajo raziskave, razvoj, projektiranje, proizvodnja, kontrola, ekonomika, vodenje, upravljanje, vzdrževanje itd., ki jih je potrebno koordinirati in smiselno ter ekonomično obvladati v kompleksnem obsegu. Namen inženiringa je, da zajame vse stopnje razvoja industrijskega objekta od osnovne zamisli pa do realizacije obratovanja in vzdrževanja.

Stopnje inženiringa pri razvoju objekta za cementarno Šar so:

- I. Informativna študija
- II. Predhodni inženiring
- III. Projektni inženiring
- IV. Izvedbeni inženiring
- V. Splošna in obratovalna navodila

Konkretno je v našem podjetju odpadlo delo na prvih dveh stopnjah zaradi tega, ker je kupec naročil ta dela pri drugem izvajalcu in zato bi se osredotočil na ostale tri stopnje, v katerih smo neposredno vključeni.

Stopnja projektnega inženiringa nastopi, ko so v glavnem rešeni vsi tehnični in finančni problemi. Sklenjena je pogodba za inženiring v obliki projektov in dokumentacije kakor tudi za objekt kot celoto. Tehnično-tehnološki problemi so rešeni do te mere, da so vnaprej možne samo manjše spremembe — konstruktivne — ki bistveno nimajo nobenega večjega vpliva. Ocena stroškov je v pogodbi določena kot cena, ki se nanaša na celotno vrednost postavljenega objekta. Obseg te stopnje je naslednji:

Vstopna stavba rotirne peči za klinker v cementarni »Šar« a avtonomni pokrajini Kosovo

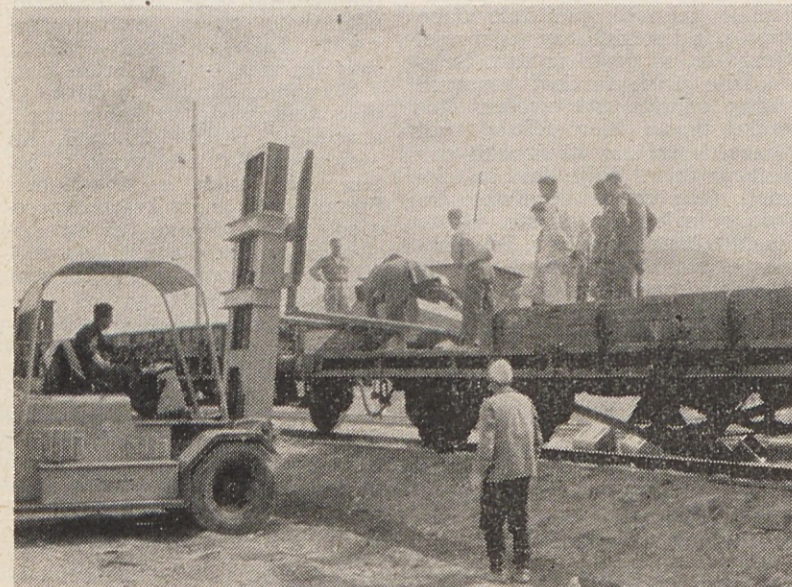
1. Projektni inženiring
2. Končna določitev proizvodnega programa in letna kapaciteta proizvodnje
3. Oprema in tehnologija

Prva stopnja nalaga naslednja dela:

- a) Uvod in splošne naloge
- b) Povzetek dosedanjih del
- c) Podatki o investitorju
- d) Lokacija objekta
- e) Struktura zemljišča
- f) Pomen v lokalnem in državnem merilu
- g) Analiza tržišča
- h) Razvojne tendence

Pri drugi stopnji je potrebno zajeti opis in fizično-kemične lastnosti medfaznih in končnih produktov. Tretja stopnja pa je zelo obsežna in zahteva obsežen štab strokovnjakov z različnih področij, ker je potrebno naslednje:

- a) Pregled in opis proizvodnih procesov
- b) Projekt tehnološkega procesa
- c) Opis izbranega procesa
- d) Razčlenitev procesa po proizvodnih operacijah in fazah
- e) Klasifikacija in nomenklatura tehnološke opreme
- f) Proizvodna shema
- g) Materialne bilance po napravah in rekapitulacija
- h) Obračun obratovalnih ciklov, kapacitet ter določitev karakteristik vseh naprav
- i) Energetske bilance po napravah z rekapitulacijo za — elektroenergijo — goriva — paro — hladilno vodo — zrak

Raztovarjanje opreme na gradbišču cementarne »Šar«

- j) Odpadki v procesu in odstranjevanje
- k) Regulacija in kontrola procesa proizvodnje — merski instrumenti
- l) Dispozicija tehnološke opreme v objektih

m) Notranji transport v procesu — mehanski transport, procesni cevovodi in armatura

n) Podrobne tehnološko-komercialne specifikacije celotne opreme — seznam proizvodne opreme, klasifikacija, nomenklatura, enota teže, cene in vrednosti, seznam opreme za regulacijo in kontrolo, seznam cevovodov in armatur, pedestalov in ogradij

o) Nabava ponudb domačih in tujih izdelovalcev opreme in njih analiza

p) Materialna bilanca procesa in normativi — surovine, pomožni materiali, energija in delovna sila

r) Gradbeni del — osnovni podatki o objektih, splošna razporeditev proizvodnih objektov, elektroobjektov, kotlovnice, cisterne in kanalizacije

s) Instalacije — oskrba s paro, toplotnoenergetski izračuni in bilanca, procesna shema, kotlovnica, priprava napajalne vode, skladišče goriva, odvod odpadkov, merilno kontrolne naprave, zunanji in notranji parovodi, specifikacija opreme in zbirni sezname

t) Preskrba s hladilno, procesno vodo, izračun in bilanca, procesne sheme, dispozicijski načrti, hladilne naprave, notranji in zunanji razvod vode, specifikacije

u) Elektroinstalacije — izračuni potrebnih moči, stikalne sheme, glavna transformacija, podtransformacija, razvod v meji obrata, pogonski tok, razsvetljava, zunanje instalaci-

je, strelovodi, šibki tok, uzemljitve, varnostne naprave za požar itd., specifikacije in zbirni sezname

v) Splošno ekonomski del — osnovna sredstva, obratna sredstva, časovni program izgradnje in financiranje, rekapitulacija stroškov opreme izgradnje in montaže, delovna sila, normativi cen materiala energije, delovna sila za količinsko enoto produkta.

(Nadaljevanje prihodnjič)

NOV UPRAVNI IN NADZORNI ODBOR

Dne 17. junija 1969 je bila v prostorih Izobraževalnega centra Litostroj prva seja novoizvoljenega upravnega in nadzornega odbora Združenja strokovnih šol SRS.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen Anton Klinar, direktor Šolskega industrijskega kovinarskega centra v Storah, za podpredsednika Janez Železnik, direktor Centra strokovnih šol Ljubljana, za podpredsednika nadzornega odbora pa Ferdo Rečnik, direktor Izobraževalnega centra Strojne tovarne Trbovlje.

Na tej seji so člani upravnega odbora obširno razpravljali o svojem bodočem delu in o osnutku zakona o poklicnem izobraževanju in o sklepanju učnih pogodb.

M. S.

Sklepi samoupravnih organov

SKLEPI UO

Na 2. redni seji upravnega odbora z dne 26. 5. in 27. 5. so člani upravnega odbora na osnovi sklepov 52. redne seje, točke 6, obravnavali analizo pravilnika o delitvi dohodka, osebnih dohodkov in drugih prejemkov, ki jo je predložil KS in ugotovil pomankljivosti v analitičnih podatkih. Razpravljali so o nekaterih pokazateljih poslovanja in gospodarjenja za prvo četrtletje v primerjavi z enakim obdobjem v preteklem letu, obenem je tekla razprava o predlogih za spremembe in dopolnitve pravilnika o delitvi dohodka, osebnih dohodkov in drugih prejemkov.

Ugotovili so, da so pokazatelji poslovanja in gospodarjenja interesantni, vendar naj se priključijo in obravnavajo ob poslovnih rezultatih prvega polletja z obrazložitvijo, iz katerih virov so podatki črpani.

Odobrili so naslednje spremembe oziroma dopolnitve pravilnika:

a) V primerih posebnih nagrad investitorja za pravočasno izvršitev montaže objekta se delavcem dodeli nagrada po izločitvi deleža za sklade podjetja in z zakonom določenih dajatev iz naslova osebnih dohodkov. Udeleženci v nagradah se dogovorijo z vodstvi, ki presodijo, kateri delavci so poleg delavcev na neposredni montaži objekta še prispevali k pravočasni izpolnitvi rokov. Izplačilo nagrad se izvrši potem, ko investitor nakaže fakturo v korist našega podjetja.

b) Funkcionalno nagrajevanje koordinatorjev in drugih strokovnjakov

— se dopolni člen 148.37:

»da so ta delovna mesta na podlagi metode AODM in kriterija A₁ (strokovna izobrazba) ocenjena najmanj z VIII. stopnjo«. Število upravičencev do funkcionalnega nagrajevanja se s to spremembo ne sme bistveno spremeniti.

c) 148.38: Uvrstitev v ustrezno funkcionalno stopnjo se sme tu-

di spremeniti, ko gre za povečano delovno aktivnost, ki jo terja narava dela.

V primeru montažnih del se delavcu tedaj, ko traja delo na terenu nad 15 dni, spremeni funkcionalna stopnja glede na težo objekta in vrednost montažnih del.

Do 5. 6. 1969 se odloži razprava o stimulaciji za tehnološko obdelavo dokumentacije s priporočilom, da se preveri vpliv korekcijskega faktorja 0,2.

UO naroča KS in TPD, da do 30. 6. 1969 pripravita za obravnavo na UOP vso problematiko nagrajevanja normskih delavcev. Vzporedno s tem je obravnavati tudi nagrajevanje režijskega kadra.

UOP ugotavlja uspešnost poslovanja in okvirnih delovanja funkcionalnega dodatka in ustrezne penalizacije, vendar opozarja na doslednost v izvajanju in priporoča glavnemu direktorju, da organizira posvet vodstvenega kadra o vprašanju kriterijev za penalizacijo.

Glede predloga statistične kontrole, da se dopolnijo načela o ugotavljanju škode in deleža, ki ga nosi delavec, UOP sprejme predlog KS, da se do nadaljnjega uporabljajo dosednji člani, da pa se pospeši delo na spremembi zadevnih določil.

UOP zahteva v smislu sklepa 62. r. s. dne 28. I. 1969 do 15. 6. 1969 poročanje o vseh zamudah, in to ne samo zamudah konkretnih naročil v celoti, temveč po tehnološkem zaporedju, kot si sledijo: n. pr. projektiranje, konstruiranje, tehnološka obdelava, razpis dokumentacije, polfinalisti, materialna preskrba, obdelava, montaža oziroma po razčlembi, ki jo prakticira tudi PTO.

UOP ugotavlja, da bodo predlagane spremembe pravilnika pripravljene za javno obravnavo, ko bodo zbrani in obdelani še ostali predlogi, za katere je rok določen do 30. 6. 1969.

UOP predlaga DSP v razpravo in potrditev pravilnik o delitvi OD na gradbišču HE Mahabad in CP Spodnji Egipt z naslednjimi dopolnitvami:

Za HE Mahabad:

— razpiše naj se tudi delovno mesto glavnega vodje in komercialnega vodje montaže in ne, kot piše v predlogu pravilnika, da jih INGRA direktno imenuje. Posvetovalni glas v razpisni komisiji mora imeti tudi naše podjetje.

Za HE Mahabad in CP Spodnji Egipt:

— Uvesti princip stimulacije, da se predčasna montaža nagradi, kasnitev pa penalizira (isto kot pri Kafue). Izplačana vsota ne sme biti večja, kot je predvideno v montažni predkalkulaciji.

UOP je obravnaval pritožbo inž. Marka Goljarja na penalizacijo in ugotovil, da ugovor ni upravičen in se zavrne, ker so bili za penalizacijo podani ustrezni elementi.

Glede na ponovne zahtevke članov kolektiva za posojila za gradnjo stanovanj UOP pojasnjuje, da so bila sredstva za individualno gradnjo in nakup stanovanj za leto 1969 že razporejena oziroma razdeljena, zato se vsi novi zahtevki, naslovljeni na UOP, ne bodo obravnavali, temveč se odstopijo kadrovske službi, ki jih obdrži v evidenci do prihodnjega leta oziroma do naslednje odločitve o sredstvih za stanovanjsko izgradnjo. Isto velja za vse prošilce, ki ne bodo uspeli v natečaju za nakup stanovanj z dne 30. 4. 1969.

UOP se je odzval vabilu Delavske univerze »Boris Kidrič« iz Ljubljane in določil, da se seminarja o ugotavljanju in izrekanju ukrepov za kritev delovnih dolžnosti udeležita predsednika disciplinske komisije PE FI in MO ter predstavnik pravne službe podjetja.

UOP je na predlog komisije za tehnične izpopolnitve in izboljšave odobril nagrado: Marjanu Kompolšku, Andreju Starcu in inž. Zvonimiru Gorjupu za študij in prizadevanje pri uvajanju uporabe furanskih smol za izdelavo jeder in form za zahtevnejše ulitke sive litine.

KJE JE NEKDANJA POVEZANOST

Med člani kolektiva, ki so v Litostroju že od njegove ustanovitve sem, je bil tudi Karel Robič, samostojni kontrolor v modelni mizarni. Pred dnevi je odšel v pokoj. Njegova izkaznica člana Litostroja je nosila številko ena, kar pomeni, da je to bil Litostrojčan številka ena, ki je prebil v Litostroju lepe dni, polne sonca in uspehov, pa tudi grozde dni, ki so obetali vse najslabše.

Ko se je pred mnogimi leti zaposlil v našem podjetju, je prinesel s seboj svoje lastno orodje, vredno 200.000 Sdnarjev, in ga uporabljal vse do svojega odhoda v pokoj. Karel Robič je pri nas prvi izdelal kompliciran model tekača.

Samo ta dva podatka kažeta, kakšen delavec je bil človek, ki bi mu lahko dejali Litostrojčan številka ena.

Karlu Robiču smo ob njegovem odhodu v pokoj postavili nekaj vprašanj, na katera nam je ljubeznivo odgovoril.

1. Zakaj ste se pred leti odločili, da se zaposlite v Litostroju?

Kot strokovnjak z večletno prakso iz stare Jugoslavije (podjetje Tönies in Strojne tovarne in livarne Codelli i dr.) sem se po končani vojni, ko se je iz ruševin pričela dvigati naša mlada industrija, odločil, da dam vse svoje strokovne in organizatorske sposobnosti na voljo naši Jugoslaviji.

To je bil glavni vzrok, da sem se zaposlil v tem, takrat novo osnovanem podjetju in to v modelni mizarni, ker je tovrstnih strokovnjakov v tem času sploh primanjkovalo in smo jih še kako potrebovali.

2. kateri dogodek vam je v teh letih ostal najbolj v spominu?

Najbolj mi je ostal v spominu obisk tovariša Tita v našem podjetju 1. septembra 1947. leta. Takrat sem našega voditelja videl prvič.

3. Ali je kakšna razlika med delom delavcev našega kolektiva pred leti in sedaj?

Med delom delavcev v prvih povojnih letih in sedaj je precejšnja razlika, kajti takrat smo delali z večjim poletom, požrtvovalnostjo, zavestnim čutom odgovornosti, v tekmovalnem zalatu in z bolj pravilnim tj. bolj tovariškim odnosom. Več je bilo prostovoljnega dela in akcij, kar je dvigalo čut tovarištva in kolektivizma. Pravih tovariških odnosov pri nas ni več, med ljudmi in med obrati sta se razvila

dajalca, vendar sem vključil la bilnosti in počasnemu razvoju našega podjetja vztrajal tu do upokojitve.

6. Kaj je po vašem mnenju največji uspeh Litostroja?

Po mojem mnenju je največji uspeh Litostroja v tem, da se je iz nič dvignil do svetovno znane firme za izdelavo turbin, žerjavov in črpalk, ki jih izdeluje za več držav v inozemstvu in s tem uspešno konkurira drugim že renomiranim inozemskim podjetjem in afirmira našo državo.

7. Kaj pa neuspeh?

Sicer bi se o neuspehih, težavah in problemih dalo precej pisati, vendar mislim, da bi podjetje s takšno kadrovsko in strokovno sestavo ter z večjo smelostjo v vodstvu in s pomočjo družbenih faktorjev lahko še več doseglo.

8. Je bilo delo samoupravnih organov vedno konstruktivno in pravilno zastavljeno?

Glede dela samoupravnih organov pa mislim, da je bilo podobno kot v drugih podjetjih: v težavah so iskali najboljše rešitve. Pri tem je razumljivo prišlo do raznih lokalnih gledanj na posamezne probleme, do raznih medsebojnih trenj, tako osebnih kot tudi med obrati ipd. Pri tem mislim na osebne dohodke, dajanje prednosti nekaterim službam in delovnim mestom, kar je vsekakor razbijalo enotnost kolektiva. Sicer je bilo pa delo samoupravnih organov zelo pozitivno posebno zadnja leta,

ko si je samoupravljanje že utrla pot med člane kolektiva.

9. Če bi bili še enkrat na začetku poklicne poti, kaj bi si izbrali?

Oh, ko bi bil še enkrat mlad... bi si izbral drug poklic. Kajti prav moj poklic zahteva veliko mero natančnosti, strokovnosti in inteligence, saj je od načrta oziroma risbe do končne izdelave izdelka pot, ki si jo mora izdelovalec modelov v svojih možganih točno zamisliti.

Prav tako ima ob uspešno odlitem in obdelanem artiklu veliko strokovno zadoščenje, ker vidi pred seboj rezultat svojega umskega in ročnega dela.

10. Kaj menite o prekinitvi dela, ki je bila lani v Litostroju?

Glede prekinitve dela v lanskem letu sem pa mnenja, da je bila to popolnoma pravilna pot. Kajti s tem ukrepom se je poglobila kolektivna delavska zaveza v preprečevanju napak v plačilnem sistemu. Čeprav pozitivna zakonodaja in zakon o samoupravljanju sicer daje pravice in dolžnosti delavcem, se vendar razni zakoni »uspešno« izigrajo. Zato kdaj pa kdaj ne škodi takšen ukrep, ki daje še večji poudarek pravi delavski demokraciji.

11. Se bo položaj Litostroja s predvideno montažo Renaultovih avtomobilov po vašem mnenju bistveno izboljšal?

O predvideni uvedbi montaže Renaultovih avtomobilov oziroma zboljšanju položaja menim (in tudi vsi občani, s katerimi o tem razpravljam), da je to popolnoma pravilen, utemeljen in perspektiven program. Kajti sedanja specializacija našega podjetja je le preozka in ni za široko potrošnje. Pripominjam pa, da bo pri tem delu v resnici potrebno angažiranje vsega našega sedaj zaposlenega tehničnega kadra, kakor tudi vključenje nekaterih specialistov. Tehnološki proces je potrebno dvigniti na najvišjo mogočo moderno raven, tako da bomo lahko dosegli poslovno uspešnost, kar je za Litostroj bistvenega pomena.

12. Kaj bi svetovali po toliko letih službe v Litostroju mladim ljudem, ki šele vstopajo v službo?

Na osnovi svojih dolgoletnih izkušenj v poklicnem delu svetujem vsem mladim ljudem ob vstopu v službo, naj se delu in strokovni izobrazbi posvetijo prav z vsem srcem, močjo in mladeniškimi poletom. Službo naj opravljajo vestno, disciplinirano, s čutom odgovornosti na vseh delovnih mestih. Naj imajo pravilen tovariški odnos do sokolegov in nadrejenih ter zavest, da ustvarjajo s tem svoj lik pravega mladinskega domovine, zgrajujejo samega sebe in sebi ter svojim potomcem grade srečno bodočnost.

NEKAJ IZVLEČKOV IZ PISEM NAŠEMU PODJETJU

Aleksander Nardin, zdravnik, Šempeter

Cestitam vam za vaš smeli korak ob vstopu v kooperacijsko proizvodnjo osebnih avtomobilov iz Renaultove družine!

Upam, da bomo Slovenci tako končno dosegli, da se nam ne bodo več v naših časopisih rogale cene avtomobilov v vseh mogočih tujih valutah! Kot da bi uvozna podjetja ne vedela, da pri nas dobivamo plače v dinarjih!?

Ing. Ferdo Šulentič, Zagreb

U principu protivan svakim monopolima i monopolizmu, obzirom na prigovore koji su vam upućeni, smatram, uvodjenjem u proizvodnju praktičnih i odličnih automobila »Renault«, da je vaša aktivnost potpuno u skladu s nastojanjima saniranja prilika na našem tržištu, i da joj svaki objektivan građanin naše zemlje treba dati podršku.

Dimitrije Mučibabić, Ljubljana

Sa posebnim zadovoljstvom sam primio vijest, da ćete proizvoditi automobile poznate marke »Renault«, a vjerujem da su moga mišljenja i mnogi građani SFRJ, koji očekuju vaša vozila, s obzirom na povjerenje na dosadašnje uspehe i poznat glas vaše tvornice.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Vprašanje: »Zakaj bi rad postal državljani Monaca?«

Odgovor: »Zaradi izredno nizkih davkov«. Naj povem še to, da od Rainerjevih verjetno ni bilo nikogar doma, saj nam ni z balkona nihče solznih oči, z robčkom v roki mahal v pozdrav, ko smo odhajali v Monte Carlo.

Ta šteje 15.000 prebivalcev, po administrativni ureditvi pa spada k Monacu. Njegova dika in kras je igralnica, ki so jo ustanovili leta 1856. V sto letih se je razvila v morda najslavnejšo igralnico na svetu. V okolici igralnice je bojda neka skala, s katere so se obubožani bogataši nekoč množično metali v morje. Če je bil med njimi kak Jugoslovian, ni znano, da je bilo mnogo ruskih velikašev, je menda zgodovinsko dokazano. Da Slovenci res nismo narod igralcev na srečo, dokazuje dejstvo, da si je igralnico od blizu ogledal le en naš sopotnik. Sam ogled igralnice velja 5 frankov. Vsi ostali pa smo skozi zelo bogato okrašeno prvo dvorano prodrli le do preddverja igralnice, kjer smo skozi steklena vrata gledali v najsvetejšo. Pa še tu so nas reditelji opozarjali, da vlada v teh prostorih popolna tišina. Pred igralnico sta nas tudi zapustila dva šoferja, vodič in avto, ki si ga popotniki pač ne moremo ohraniti v dobrem spominu. Ogledovanja od daleč, igralnice namreč, smo imeli kma-

lu dovolj in odpeljali smo se nazaj v Nico, ter nato mimo zelo lepega letališča proti Grenobleu. Mimogrede smo se ustavili še v Cannesu, ki pa ne vzbuja bleščečega vtisa, morda je drugače za časa cannskega filmskega festivala. Zanimivo je tudi, da v letoviških mestih pred najlepšimi vilami stojijo livrirani strežaji ali reditelji, ki odganjajo radovedneže. Če pa le kateremu od njih uspe priti bliže, opazi na skrbno položeni tablici največkrat na-

slov dr. ter ime in priimek angleškega ali ameriškega gentlemana, ki je član te in te slavne univerze.

Kmalu nad Cannesom se prične cesta strmo dvigati in prijazna vodička nas je opozorila, da smo v pokrajini Provence. V tej pokrajini bi marsikateri francoski meščan želel imeti svoj vikend. To pravzaprav ni nič čudnega, saj je tu podnebje toplo, mirno in marsikakšna hiša, mlin in drugo je še prav tako, kot je

Pogled na Grenoble, v ozadju Belledonne

Do Pariza

bilo pred sto leti. Iz tega blagega podnebja smo se z novim avtobusom in novim šoferjem brez težav dvigali mimo znanega središča partumske industrije Grasse ter Digna, okrevališča za revmatične bolnike, na sedlo ter se nato spustili proti Grenobleu. Potniki so bili že nekako pomirjeni in tako jih tudi zelo slabo vreme, s katerim nas je sprejel Grenoble, ni vrglo iz tira. Seveda smo prišli tja kot ponavadi okrog enajste ure zvečer. Kot vsako mesto kjer dežuje, tudi Grenoble na nas ni naredil prijaznega vtisa. Bolje smo ga spoznali šele drugo dopoldne, ko smo si ogledovali mesto. Mesto ima 200.000 prebivalcev. Zelo znana je stolnica Notre Dame iz srednjega veka ter univerza. V Grenobleu je razvita metalurška industrija, gradbena industrija in zaradi okoliških smučarskih terenov seveda tudi turizem. Dolga leta je bil Grenoble prestolnica Dauphineje, leta 1783 pa se je tu rodil znani francoski diplomat in pisatelj Henry Beyle Stendhal, ki ga poznamo predvsem po knjigah »Rdeče in črno« in »Parska kartuzija«.

Največ je pridobilo mesto l. 1968, ko je bila tu olimpiada v zimskih športih. Zelo lep vtis na

potnike naredi železniški kolidvor, ki je menda eden najlepših v Franciji.

V Grenobleu sem takrat okrog polnoči zvedel za rezultate referenduma, ki je bil v nedeljo, 28. aprila. Francosko ljudstvo je velikemu in visokemu starcu, zaljubljenemu vase in v Francijo, odgovorilo »NE« s 53 % in »DA« s 47 %. Tako so napisali »NE«, ki sem jih videl v Nici in na poti v Grenoble, bilo jih je toliko in tako velikih, da so kar prekrili sramežljivi »OUI«, zmagali. Ko sem povprašal receptorja v hotelu, kaj misli o prihodnosti Francije, mi je na kratko zagrenjeno dejal: »Nismo več Francozi.« To je bila obenem ena redkih pesimističnih izjav, ki sem jih slišal v Franciji.

Po ogledu Grenoblea smo še vedno v dežju odpeljali mimo Chamberya in Annecya proti Genevi. Sem smo prišli okrog poldneva in si v pičli urici ogledali Genevo. Mesto šteje 250.000 ljudi, ena največjih znamenitosti pa je stolnica sv. Petra iz 10-11 stoletja. To je trgovsko, bančniško in industrijsko mesto (predvsem urarska industrija) in leži ob Zenevskem ali Lemanskem jezeru, ki je dolgo kakih 70 km. Nekaj časa je bila Geneva pod

Zanima vas...

PRISLI

Potreba po zasedbi delovnih mest:

MO-j:

čistilca: Ignac Zavodnik, Vinko Obrstar, prip. peska Jože Blatnik.

PK:

ključavničarji: Peter Kočič, Izidor Juranec, Ervin Zidan, rezalca plam. Alojz Mandelj, Mehmed Kitonjič, snažilec Stane Porle, obl. varilec Janez Kužnik.

FI:

Rezkalec Vlado Medjimorec, str. ključavn. Jovan Kunič, navezovalec Iso Kobinović, delavci za HE Djerdap: Cvetko Andrejevič, Petrika Stanikič, Stevan Sinulič, Milorad Stepanović, Mihajlo Radulović, Branko Ramačinović, snažilec Anton Hrovat.

PRB:

konstrukterja: Andrej Špolar, Simon Zivec, teh. risarji za dol. čas: Vasilija Golmajer, Radmila Stajanović, Veronika Pivec, osnutkar Maja Kosec.

FRS:

ekonomist Marija Ljubec, kurirka Albina Pregelj.

PTO:

transp. delavec Ivan Pekolj, kurirka Irena Gradišar.

Spl. sektor:

snažilka Marija Belič.

KS:

korespondent Vilma Markuš.

SK:

kontrolor Marjan Bizjak.

ODŠLI

Mo-j:

tr. delavec Ludvik Horvat, čistilec Franc Blatnik, žerjavovodja Ciril Gregorič.

MO-m:

kontrolor Karel Robič.

MO-s:

sejalec Janez Strmec.

PK:

ključavničarja: Marjan Antunović, Peter Kičič, obl. varilec Mehmed Kitonjič.

FI:

ključavničarji: Zdravko Požar, Milan Zupan, Vinko Buh, Anton Globokar, Jože Kavčič, Marjan Potočnik, strugarji: Rešid Dautović, Franc Ogrin, Niko Bohorič, Andrej Hribar, rezkalec Alojz

Jambošič, vrtalec Anton Skof, monter Anton Marovt, tr. delavec Niko Nimec.

VET:

str. ključ. Izidor Škerl, rezkalec Rudi Eržen, jermenarja: Anton Kovačič, Ivan Erjavec.

KS:

snažilka Marija Glavina, referent Joža Belehar.

Spl. sektor:

snažilka Alojzija Svigelj.

DR:

prodajalka Betka Černezel.

MB:

komercialist Nataša Lenarčič.

ZAHVALA

Ob svojem odhodu v zasluženi pokoj se najtopleje in prav prisrčno zahvaljujem vsem svojim sodelavcem iz modelne mizarne, kontrole proizvodov in sindikalni organizaciji za vsa zelo lepa darila, za prijetno in lepo organizirano tovariško poslovanje kakor tudi za vse sodelovanje v času mojega službovanja.

Posebno zahvalo pa izrekam inž. AVGUSTU KLEMENCU za organizacijo poslovanja.

Vsemu kolektivu želim mnogo uspeha in uspešnega razvoja v nadaljnjem delu.

Karlo Robič

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža Jurija se iz vsega srca zahvaljujem vsem, ki so mi v tako težkih dneh stali ob strani in sočustvovali z menoj ter mi nudili vsestransko pomoč.

Se prav posebej pa želim izraziti svojo globoko hvaležnost litostrojski godbi na pihala in sindikalni organizaciji, nadalje vsem njegovim nekdanjim sodelavcem, sostanovalcem III. bloka ter dipl. ing. Šolcu za ganljive in globoko občutene besede ob zadnjem slovesu.

Marija Šafer

OBVESTILO

Obveščamo člane kolektiva, da se lahko naročijo na revije »Naša obramba«, »Front« in »Civilna obramba in zaščita«. Revije izhajajo v slovenskem jeziku.

Letna naročnina za Našo obrambo je 15,00 din, za Front 72,00 din, za Obrambo in zaščito pa 12,00 din.

Interesenti naj se javijo mladinskemu komiteju — tel. 405, ali vojaškemu referentu — tel. 208.

Pisali smo v letu 1963

JANUAR

Dne 29. novembra 1962 je bila v Sarajevu otvoritev novega vodovoda. Za mnoge samo novica, ki so jo zasledili v časopisu. Naša dobava v teži okoli 500 ton je poleg črpalnih postaj zajela tudi opremo obeh rezervoarjev. Ročni tekalni žerjavi so iz naše proizvodnje, prav tako vse armature in cevi v notranjosti črpalnih postaj.

FEBRUAR

Našemu sodelavcu v livarni jeklene litine so se rodili trojčki: deklici in deček. Zadnji trojčki so se v Ljubljani rodili leta 1957.

MAREC

Dan žena — 8. marec so litostrojske žene proslavile s prijetno prireditvijo v naši restavraciji. Zbralo se je več kot 400 žena, ki so jih zabavali Veseli kovinarji, folklorna skupina, pesnik, pevec in naša igralska skupina. Po prijetnem programu so za vse žene priredili zakusko.

Sala. Zdravnik vpraša krvodajalca: »Veste morda, katero skupino imate?«

»Imam tretjo, toda obljubili so mi četrto...«

APRIL

Industrijski list ima med časopisi nasploh poseben položaj.

KO NEKAJ OBJAVI, MORA BITI KONKRETEN, SAJ SE PRIZADETI OGLAŠAJO PO NEKI ŽELEZNI LOGIKI IN TUDI TETAJ, KO NE MISLIMO PRAV NANJE. OGLAŠAJO SE PO TELEFONU, ANONIMNO, PO POŠTI, OSEBNO ALI PA ZA HRBTOM. KOLIKOR SE KDO OGLAŠA, TOLIKO SE ČUTI PRIZADETEGA.

MAJ

Zavedati se moramo, da smo prva delovna skupnost v Jugoslaviji, ki hoče izvesti 42-urni delovni teden. Od našega poizkusa in naših izkušenj bo v marsičem odvisno, kako se bodo odločila druga podjetja v Jugoslaviji, zlasti pa v Sloveniji.

JUNIJ

Sala. »Pred prvim majem sem garal na vrtu samo ob nedeljah, zdaj pa moram delati v soboto in nedeljo.«

SEPTEMBER

Umag je naša velika počitniška perspektiva. Naši predstavniki so že pred nekaj leti imeli stike z občino Umag, ki je bila Litostroju pripravljena odstopiti primerno zemljišče za počitniški dom. To zemljišče so nam tudi odstopili s pogojem, da začnemo graditi do leta 1965.

NOVEMBER

Dne 7. novembra nam je uspelo dobiti od ljubljanske toplarne naročilo za izdelavo celotnih črpalnih naprav. Razen tega so naročili še tri žerjave in priprave za transport pepela in žindre.

Prihodnje leto pokriti bazen v Litostroju.

P. S. Sindikalna organizacija je v sodelovanju s samoupravnimi organi dala izdelati maketo doma kulture in športa, ki naj bi stal ob Litostroju.

DECEMBER

Na letošnjem mednarodnem sejmu v Bogoti — Kolumbija je jugoslovanski paviljon vzbudil izredno zanimanje gospodarskih krogov. V listi eksponatov so zavzeli zelo vidno mesto litostrojski viličarji.

31. marca je bila invalidsko upokojena Zdenka Bivic, ki je bila zaposlena v pločevinarni. Litostroju je bila zvesta celih 21 let. Želimo ji veliko zdravja in zadovoljstva v pokoju

Odšla sta v pokoj . . .

V invalidsko upokožitev je odšel tov. Franc Šter. Bolezen mu je preprečila, da bi še naprej služil na svojem karuslu — Šterovem karuslu, kakor smo imenovali Berthiez v obdobju, ko je bila turbinska proizvodnja v največjem razmahu. Deli turbin, ki jih je strokovno in kvalitetno obdelal, so vgrajeni v mnogih krajih naše ožje in širše domovine, kakor tudi v Afriki in Aziji.

K nam je prišel leta 1949. Najprej je delal na srednjem pokončnem struženju. Po postavitvi velikega Berthieza je Franc Šter z vso vestnostjo in nadarjenostjo razvijal samorastniško tehnološko obdelavo ter svoje bogate izkušnje prenašal na mlajše sodelavce. Pri svojem delu je bil izredno taktičen, izmeta ni poznal, pri sodelavcih pa je bil izredno priljubljen.

Želimo ti okrevanje, za pionirsko in dolgoletno sodelovanje pa se ti iskreno zahvaljujemo z željo, da te ob tradicionalnih srečanjih z našimi bivšimi sodelavci pozdravimo nasmejanega, kot smo te poznali vse od prvih let obstoja našega Litostroja.

M. K.

Aprila letos je odšel v zasluženi pokoj naš dolgoletni sodelavec tov. Bruno Cankar.

Življenjska pot ga je pred 15 leti pripeljala v Litostrojo kot izkušnega strokovnjaka — strugarja. V najtežjih letih industrializacije nove Jugoslavije je v Litostroju veliko pripomogel pri ustvarjanju številnih proizvodov, ki smo jim bili v tistih letih komaj dorasli. S svojo skromnostjo je bil v širšem okviru Litostroja skoraj nepoznan, medtem ko je njegovo delo v mehanski obdelavi oziroma strugarni pomenu veliko oporo in pomoč pri izvajanju številnih in težkih proizvodnih nalog.

Pri delu je bil izredno vesten in priljubljen sodelavec, ki je s svojim zgledom pripomogel k vzgajanju številnih mlajših generacij.

Ob tej priliki se mu vsi sodelavci še enkrat iskreno zahvaljujemo za njegovo dolgoletno sodelovanje z željo, da bi čim dlje užival zasluženi počitek in da si ob jubilejnih srečanjih še krepko stisnemo roke.

J. D.

OBISKALI SO NAS

Dne 10. junija letos so nas obiskali predstavniki najnaprednejše sindikalne organizacije na področju Latinske Amerike:

Klaudio Gamboa, generalni sekretar Konfederacije demokršćanskih delavcev in kmetov — Costa Rika.

Ramon Para, generalni sekretar Konfederacije demokršćanskih delavcev — Paragvaj.

Omar Mačado, generalni sekretar Sindikalne akcije Urugvaj (ASU) in izvršni sekretar Kongresa tekstilnih delavcev (COT) — Urugvaj.

Migel Kardoso, izvršni sekretar Konfederacije demokršćanskih sindikatov Latinske Amerike (CLASC) — Urugvaj.

V. K.

Veselo in sproščeno, kot kaže slika, so se poslovili sodelavci od Litostrojsčana številka 1 Karla Robiča

Iz FI sta odšla v pokoj tovariša Bruno Cankar in Franc Šter. Želimo jima še mnogo vedrih dni v pokoju

ČLOVEK IN DELO

Delovno okolje in zdravstveno varstvo

Glavne škodljivosti smo že spoznali, poglejmo še pline, ki se razvijajo pri varjenju in sorodnih tehničnih postopkih.

Pri električno obločnem varjenju se razvijajo v glavnem tri vrste plinov: ozon, nitrozni plini in ogljikov monoksid.

Ozon je troatomska kisik (O₃), ki se razvija vedno pri preskoku električne iskre. Zaradi ultravijoličnih žarkov električne iskre ali obločnega plamena se tvori ozon, ki pa na srečo ni dolgo obstojen. Majhne količine ozona dajejo zraku prijeten vonj, večje količine pa so neprijetnega duha. Ozon draži sluznico dihalnih organov in povzroča glabovol. Če so količine ozona večje, pride lahko do obolenja pljuč in celo do smrti. Če vari več elektrovartilcev ob enem v majhnem zaprtem prostoru, je nevarnost še večja. Njegova strupenost oziroma škodljivost je prikazana že s tem, da je največja dopustna koncentracija ozona v zraku ena desetmilijoninka kubičnega metra (0,0000001) na kubični meter. Vendar kot sem omenil, ozon hitro razpade in zato je težko doseči tisto koncentracijo, ki bo povzročila huda obolenja. Zaradi škodljivega delovanja kisika v elementarni obliki ozon hitro razpade v molekulo kisika O₂ in atom kisika O. Ozon uporabljamo za dezinfekcijo operacijskih dvoran. Zato je razumljivo, da sme biti na 10 kubičnih metrov zraka samo 1 kubični centimeter ali ena desetmilijoninka ozona, tako da more in sme v takem okolju delati delavec 8 ur brez škode za svoje zdravje.

Poleg ozona se tvorijo pri obločnem varjenju še nitrozni plini, spojina dušika s kisikom. Količina nastajajočih nitroznih plinov je manjša, če varimo v zaščitnem plinu argonu.

Ker so nitrozni plini rumeni, jih hitro opazimo. Nitrozni plini povzročajo pljučna obolenja (vnetja pljuč) in po določenem času zmanjšajo sposobnost pljuč za normalno delovanje. Največja dopustna količina nitroznih plinov v zraku je 5 kubičnih centimetrov na 1 kubični meter zraka. Večje količine teh plinov povzročijo kašelj. Nad 200 kubičnih centimetrov nitroznih plinov v enem kubičnem metru povzroči smrt.

Naslednji plin, ki nastaja pri obločnem in avtogenem varjenju, je ogljikov monoksid, o katerem smo že govorili. Zato bi tu omenil, kako nastane ogljikov monoksid. Pri avtogenem varjenju se acetilen razkrajja v vodik in ogljikov monoksid, ki v nadaljnji stopnji zgorevanja zgorita v vodno paro in ogljikov dioksid. Pri

tem pa del nezgorelega ogljikovega monoksida uide v ozračje. Pri obločnem varjenju se razvija ogljikov monoksid iz oblog elektrod, ki večkrat vsebujejo snovi, ki imajo v sebi ogljik (organske snovi). Na odprtem prostoru ni nevarnosti, da bi prišlo do zastrupitve z ogljikovim monoksidom, pač pa je nevarno varjenje v zaprtih prostorih (cisternah in podobno), posebno zato, ker se tu kopičijo še ostali plini. Tudi kovinske pare predstavljajo nevarnost. Pri varjenju se namreč kovina raztali in raztopljena kovina izhlapeva oziroma se spaja s kisikom iz zraka v kovinske okside (železov oksid, manganov oksid, kromov oksid itd.) Najnevarnejši za varilce in rezkalce je svinec, čeprav ne varimo s svinčom. Vendar se večkrat dogodi, posebno pri rezalcih, da morajo razrezati kovinske kose, katerih površina je zaščitena z minijem. Tako delo lahko povzroči hude zastrupitve s svinčom, ker pri vdihavanju prodro v organizem velike količine svinca. To so tako pogosti primeri, da jih v literaturi niti ne opisujemo več. Primer zastrupitve z vanadijem nam pove, da so možne hude zastrupitve. V Ameriki so opisali primer varilca, ki se je zastrupil z vanadijem. Ves tehnološki postopek in material (elektrode) so skrbno pregledali, vendar niso nikjer zasledili vanadija. Tudi cisterne, ki jih je ta delavec varil odnosno popravljal, so temeljito preiskali, vendar so ugotovili le to, da material ne vsebuje vanadija, niti ga ni v barvi, s katero so bile cisterne prepleškane. Ugotovili so, da so cisterne prevažale nafto od naftnih polj od rafinerij. Analiza nafte je pokazala, da je v nafti vanadij v precejšnji množini. Nadaljnji temeljiti študij je pokazal, da je vanadij ostanek nekkih praživali, ki so imele vezan vanadij tako, kot je pri človeku železo v hemoglobinu s podobno funkcijo. Dolgoletno delo pri takih cisternah brez prave zaščite je povzročilo težko okvaro delavčevemu organizmu. Tudi majhne količine škodljivih snovi lahko povzročijo hudo škodo, če zanje ne vemo in nismo nanje pripravljeni.

Poleg omenjenih plinov, par v prahu (kovinski oksidi) poznamo še megle (n. pr. pare triklor-etilena). Te se pojavijo pri varjenju kovinskih delov, očiščenih oziroma razmaščenih s trikloro-

tilenom. Pri varjenju preti varilcem precej škodljivosti. Vendar večji del teh škodljivosti lahko na zelo preprost način odstranimo oziroma zmanjšamo.

Prvi pogoj je dobra ventilacija, ki naj omogoči varilcu ali rezkalcu 10 kubičnih metrov zraka na minuto. To je posebno važno pri delu v zaprtih prostorih, ceveh, cisternah in podobno. Tehnične izvedbe ne bi obravnavali, ker spada to že v področje strokovnjakov. Vaznejše so za nas napake, ki jih delajo varilci in rezkalci pri svojem delu, in ki povzročajo kljub morda dobri tehnični zaščiti okvare v organizmu delavca. Pri varilcih, posebno pri rezkalcih opazimo, da opravljajo svoje delo sklonjeni nad kosom, ki ga varijo ali režejo. Plini, pare in prah se dvigajo mimo ščitnika, za katerim je glava delavca. Pri vdihavanju nastane med ščitnikom in obrazom delavca podtlak; zato vdere iz okolice ščitnika zrak, nasičen s parami, prahom in plini. Ta zrak pride v naslednjem vdihu v pljuča in od tod dalje v organizem, ki prej ali slej oboli. Temu se da izogniti na zelo preprost način. Variti ali rezati je treba tako, da sta glava in ščitnik v pokončnem položaju. S tem namreč preprečimo vdihavanje okuženega zraka. Včasih je na tak način težko delati, vendar se da z dobro organizacijo dela tudi to urediti.

Škodljivosti je še mnogo, vendar nima pomena razpravljati o njih, ker niso tako pogoste, da bi človek bil teže prizadet pri opravljanju svojega dela.

E. T.

POŠKODBE V MAJU

V maju je bilo v našem podjetju 75 poškodb, od tega kar 22 na poti v službo in iz službe. Tako visoko število poškodb na poti je bilo zato, ker se je ob snežnem vremenu v maju prevrnil avtobus, ki vozi naše delavce.

Po enotah so poškodbe: MO 27, PK 9, FI 27, VET 6, sektorji 8.

Velikemu številu poškodb sledi tudi porast bolniškega staleža, saj beležimo v mesecu maju kar 876 bolniških dni.

Te bolniške dneve pa so »porabili« zaradi poškodb na obeh 56, glavi 29, rokah 242, nogah 489 in telesu 60 bolniških dni.

V mesecu maju se je poškodovalo največ nekvalificiranih delavcev 40, slede kvalificirani 28, visoko kvalificirani 4 in polkvalificirani 3 delavci.

V mesecu maju je bilo 39 poškodb več kot v aprilu in 37 poškodb več kot v istem mesecu lani.

Služba varstva pri delu

ČLEN 139

Naj podam vsem invalidom s priznanim statusom invalidnosti kratko pojasnilo, kako je v letošnjem letu urejeno vprašanje dodatnega dopusta po 139. členu pravilnika o delovnih razmerjih.

V maju preteklega leta smo prejeli dopis, iz katerega je bilo jasno, da je bil seznam oseb s pravico do dodatnega dopusta preobširen. Namreč, upoštevani so bili vsi invalidi z urejenim pravnim statusom invalidnosti in vsi tisti, pri katerih je bilo invalidnost možno ugotoviti tudi laiku, pa s pravne plati tega statusa iz kakršnegakoli vzroka dosedaj nimajo urejenega. Ker je bil tedaj seznam že narejen in razposlan po posameznih PE/S, je obveljalo mnenje, da se dodatni dopust za leto 1968 upošteva po omenjenem seznamu, za leto 1969 pa je potrebno izdelati nov seznam. In tako je komisija za določitev delovnih mest za namestitev invalidov v sodelovanju s strokovnimi službami dne 15. 4. 1969 pregledala seznam oseb

s priznanim statusom invalida in se pri tem strogo držala določil drugega odstavka 139. člena pravilnika o delovnih razmerjih, ki govori o pogojih za dodatni dopust. Pogoj je,

- da je vojaški ali delovni invalid oziroma kronični bolnik na dihalnih in gibalnih organih in na obtočilnih in da je taka prizadetost ugotovljena z zdravniškimi izvidi;
- da je zanje delo na delovnem mestu razporeditve združenosti s sorazmerno večjim telesnim naporom kot posledice njihovega stanja.

Z upoštevanjem prvega in drugega pogoja je sestavljen seznam upravičencev do dodatnega dopusta, katerih je od lanskih približno 150 letos samo 49.

Upam, da sem odgovorila na vprašanja, ki so se porajala pri prizadetih in so si postopek razlagali vsak po svoje.

M. K.

Status zaposlenih invalidov

KOMISIJA ZA DOLOČITEV DELOVNIH MEST ZA NAMESTITEV INVALIDOV

Že samo ime komisije jasno pove, kaj je naloga in namen komisije. Komisija uspešno posluje od 1967. leta, pred tem pa si je od 1964. leta dalje prizadevala postaviti nek sistem in program za svoje delo. Komisija je bila imenovana že prej in kot lahko razberemo iz dokumentacije, je bila sklicana v letu 1960 in 1961, vendar je bilo obakrat ugotovljeno, da ni potrebe za njeno delovanje. Sedanje izkušnje komisije za ugotavljanje prav nasprotno in mnenja smo, da bi bilo delo komisije utemeljeno in potrebno že veliko prej, kajti vrsta problemov je kljub sedanji aktivnosti komisije še vedno neurejenih.

Da bi bilo delo komisije in njenih strokovnih sodelavcev čim bolj usklajeno in enotno, je komisija v letu 1968 pripravila predlog pravilnika oziroma poslovnika (ime je še stvar dogovora), vendar žal še vedno ni sprejet, ker že nekaj mesecev čaka, da ga pristojna strokovna služba pregleda in po potrebi uskladi z že obstoječimi samoupravnimi akti.

Komisija je v letu 1967 obravnavala 46 predlogov, v 1968. letu in v letošnjem letu pa že 15 predlogov za oceno po invalidski komisiji. V seznamu komisije je evidentiranih 95 oseb s priznanim statusom invalida. Od tega sta 2 vojna mirovna invalida, 12 vojnih vojaških invalidov in 81 invalidov III. kategorije invalidnosti.

Struktura zaposlenih invalidov glede na pravni status v razdobju od 1962. leta do 31. 12. 1968 je:

Struktura zaposlenih invalidov glede na pravni status

	Število na dan 31. 12. v letih						
	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
S k u p a j	39	44	58	75	83	90	96
II. kategorije	—	—	1	1	1	—	—
III. kategorije	25	30	43	60	68	76	83
VVI	12	12	12	12	12	12	11
VMI	2	2	2	2	2	2	2

Iz gornje razpredelnice lahko vidimo, da kljub temu, da je določeno število invalidov III. kategorije upokojenih in da nekateri od njih tudi zapuste podjetje in se zaposle kje drugje, število invalidnih oseb z urejenim pravnim statusom vztrajno raste. To sili pristojne službe varstva pri delu in zdravstveno službo ter seveda tudi kadrovske službe, da postanejo vse bolj aktivne na

področju sanacije delovnih pogojev in preventive. Prav tako pa je delo komisije zahtevnejše in težje.

Delo komisije je še posebno oteženo, ker so v našem podjetju pretežno delovna mesta, ki so fizično težka, ali pa so v okolju, ki je zdravju škodljivo. Gre pa tudi v večini primerov za delavce, ki imajo le formalno kvalifikacijo, pridobljeno na osnovi

prakse na določenem delovnem mestu, strokovne oziroma šolske izobrazbe pa nimajo; največkrat so celo brez dokončane osemletke. In če pogledamo še, katera obolenja oziroma poškodbe so najpogostejše:

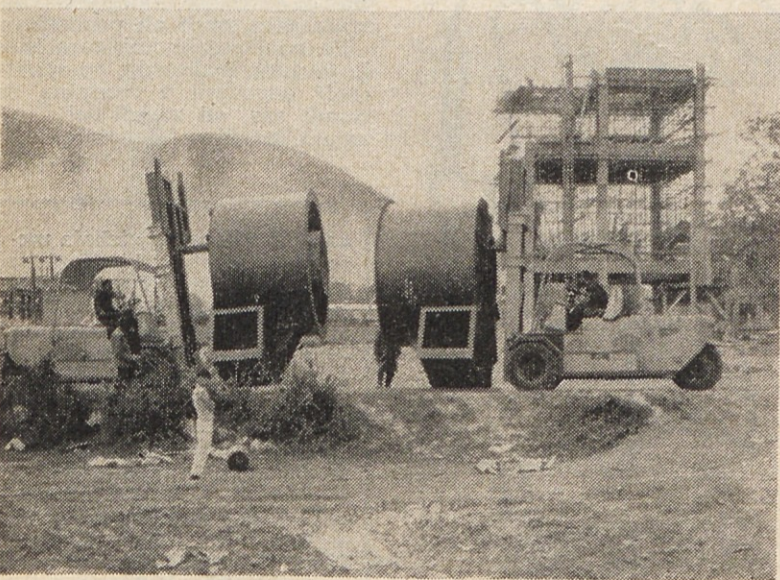
- obolenja hrbtenice 24
- obolenja dihal 27
- okvare rok 12
- okvare nog 12
- poškodbe oči 7
- ostala obolenja in poškodbe 12

Jasno je, da je delo komisije težko in zahteva polno mero odgovornosti pri presoji delovne sposobnosti invalida za drugo delovno mesto.

Komisija je pri svojem delu dosegla zadovoljive rezultate tudi zato, ker je k sodelovanju pritegnila strokovne službe, ki jih problem pravnega zaposlovanja invalidov zanima, in predvsem, ker je sodelovala z operativno službo, ki skrbi za interne premitivne. Tudi sodelovanje s Komunalnim zavodom za socialno zavarovanje se je v zadnjih obdobjih delovanja komisije popravilo, vendar naj povemo, da je nekaj predlogov za oceno po invalidski komisiji, ki je v njegovi pristojnosti v postopku že od lanskega leta.

Zeleti bi bilo torej, da se tudi postopek pri zavodu prične hitreje obračati, in predvsem, da bi naša komisija svoje obveznosti še naprej opravljala s tako prizadevnostjo v zadovoljstvo sebi, invalidom in nedvomno tudi Komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje, ki bo tudi v bodoče prejemal kompletno dokumentacijo, potrebno v postopku za oceno po invalidski komisiji zavoda.

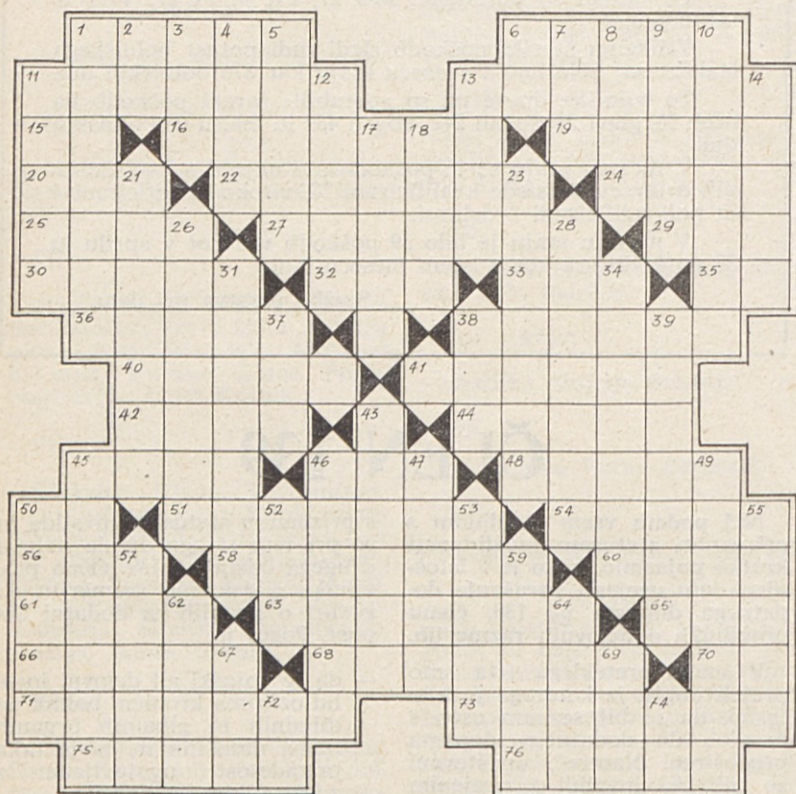
M. K.

Takole sta si pogledala iz oči v oči vilničarja na gradbišču cementarne »Sar«

ZA RAZVEDRILLO

KRIZANKA

Vodoravno: 1. enoglasno cerkveno petje; 6. nevezana beseda, nasprotno od poezije; 11. fantalin, poba; 13. podtalno, skrivno delovanje; 15. Ivan Vodnik; 16. strnjena magma, vrinjena v zemeljsko skorjo; 19. država v Aziji; 20. etiopski knez; 22. nasprotno od bolan; 24. vodna žival; 25. žensko ime; 27. vitaminska živinska hrana; 29. Tovarna avtomobilov v Mariboru; 30. nesimpatičen, grd; 32. počasen, nemarljiv; 33. kraj ob cesti Ljubljana—Celje; 35. kemični znak za molibden; 36. rastlinska maščoba, umetno maslo iz kokosovih orehov; 38. nasekana drva; 40. dotok, pritok; 41. odstopna izjava, prepustitev; 42. prebivalec Asirije (skrajšano); 43. rimska številka tisoč; 44. neumnež, bedak; 45. ponočevanje, popivanje, pirovanje (skrajšano); 46. del imena znanega letovišča v Argentini (del Plata); 48. sovjetski satelit; 50. Narodni Odbor; 51. pološčen; 54.

moč, stoja; 56. 16., 24. in 1. črka v abecedi; 58. pritlikavost, zakrnelost; 60. ime tropske muhe, ki prenaša povzročitelja spalne bolezni; 61. nedotakljivo, prepovedano; 63. obmorsko mesto med Zadrom in Biogradom; 65. čas med dvema vojnama; 66. vonjave, dišave; 68. tak, ki mu je ugotovljena tara; 70. avtomobilska oznaka Leskovca; 71. steklena cev za destilacijo, prekarpnica; 73. dnevnik; 75. ameriška filmska igralka Lesli; 76. vrsta igre na karte.

Navpično: 1. kovan denar; 2. reka v SZ; 3. otok v Jadranskem morju; 4. ameriški filmski igralec Lad; 5. votla mera; 6. avtomobilska oznaka Poljske; 7. reka v Nemčiji; 8. Madžar; 9. propadel človek, vdan alkoholu; 10. ameriška zvezna država; 11. letovišče ob slovenski obali; 12. izumitelj dinamita, Alfred; 13. ime podjetja gradbenih strojev in naprav v Kočevju; 14. naslov ameriškega kavbojskega filma z J.

Waine v glavni vlogi; 17. grobo sukno iz surove volne, raševina; 18. dan vstaje makedonskega ljudstva proti Turkom (prvi del imena); 21. izdelovalec skled; 23. zagrebški pevec zabavne glasbe Marko; 26. dezinfekcijsko sredstvo; 28. posebno majhen žepni slovarček; 31. vodni ptič; 34. deček v varstvu in oskrbi pri tujih ljudeh; 37. mlečni izdelek; 38. števniki; 39. narodni socializem; 41. ogljik; 43. redkejša žensko

ime; 45. čaša, kupa; 46. časovna enota; 47. vrh v Julijskih Alpah; 49. turško mesto v Bosporju; 50. državni uradnik, ki sestavlja pravne listine; 52. konjski tek; 53. pogostejši srbski priimek; 55. nasprotje od res, resnice; 57. smešnost, norost; 59. francoski revolucionar; 62. zahrbtnen uboj; 64. ameriška organizacija za raziskovanje vesolja; 67. Hercegovec; 69. blazen, zmešan; 72. Tine Novak; 74. predlog.

Cvetka iz naših logov

Bilo je spomladi v letu Gospodovem 1968. Nekdo se je spotaknil, no, spotaknilo se jih je več. Prva je bila tovarišica. Spotaknila se je ob cvetlice. Ni padla, ampak je energično pograbila telefon, zavrtela... Ko se je poklicani oglasil, je zažvrgolel sicer prijeten, vendarle malce neprijazen glasek: »Poslušajte vi, kaj res nimate nobenega okusa, o parkih, rožicah, o lepoti nimate pojma.« S težavo je »poklicani« zvedel, da gre za znano cvetlično gredo pred reprezentančnim poslopjem. »Tu raste neko 'šavje', ki ga dobimo za vsakim plotom«, je pribil glasek. Poklicani je slišal še več pripomb na račun te grede. Med drugimi se je oglasil tudi močnejši glas: »Kaj pa se nekateri 'afnajo' po tovarni in se zabavajo z rožicami. Zasejte travo, pa mirna Bosna, smo tovarna ali vrtnarija?« Vse je res. Smo tovarna, pa vendar večkrat »flancamo« kot vrtnarji.

Tako se je rodil problem. Poklicani je sklical sestanek in začela se je razprava. Najprej, kdo je klical? Se ne ve, ker se nihče ne predstavi. Vsi kritiki so anonimni. Dobro je vedeti, s kom imaš opravka. Če ne veš, bodi previden. Problem ali problemček je treba rešiti prej, predno zleze previsoko, saj veste, penali. Strokovnjakov, specialistov za cvetlice (ne za cvetke) nimamo. Z reorganizacijo, vrag vedi, katero po vrsti, je bilo zmanjšano število delavcev, tudi na tem nenkrat važnem rožnatem področju, za 50% — od dveh na enega. AODM ni pokazala posebnega razumevanja za to dejavnost, nobenega dr., ing., mag., prof. ni predvidela iz cvetlične stroke. Kaj pa mi? Če bi bil v tovarni en sam človek, bi naredil po svoje pa pika. Toda nas je preko tri tisoč. Toliko okusov, želja, kritik itd. To pa je že problem. Vseeno so odgovorni okoli »poklicanega« sklenili: »Na gredo zasejati travico, nabaviti ročno kosilnico, ki striže 'na krtačo', vmes pa na malih gredicah zasaditi cvetke.«

Začelo se je, kakor temu pravimo. Načrt grede, naročilo strojčka, tega semena 2 grama, onega 3 grame, odobritev gospodarske komisije... Tako je minilo poletje, jesen, no in sredi trde zime, okrog 15. januarja 1969 je prispel v tovarno ročni kosilni strojček — za oranje snega popolnoma neprimeren. Zatevali smo seme. Ko je nekakšna pomlad s težavo prirnila na svetlo, je bilo treba urediti gredo. Tu pa je iz problemčiča nastal problem št. 1 v tovarni. 50% odobrene delovne sile je postalo 100%. Kompetence so večje, odgovornosti, seveda, tudi. Vseh 100% se je pritožilo. Greda je bila njihova že vsa leta, sedaj pa se je nekdo vtaknil vanjo in hoče sejati travo. Odgovorni je spet postal »poklicani«. »Vi, kaj pa mislite itd. Vi, vi sovražnik rož, kaj res mislite posejati travo?« »Res,« je odgovoril poklicani.

Tako je problemček le prirnil do vrha. Naenkrat telefon. Avtoritativen in upoštevanja vreden glas je samo vprašal: »Ali res misliš uničiti nasad in narediti travnik?« »Ne, ne,« je lagal poklicani kot star cigan. »Imamo načrt, izbrano cvetje, angleško travico (toliko, da ni omenil zlate ure). To bo urejen, negovan prostor.« »A tako, informiran sem bil drugače. Dobro.« Poklicani jo je izvozil, saj veste, penali.

Pljunil je v roke, oziroma, drugi so morali pljuniti v roke, pa glej hudiča! Ugotovili so, da je 99,6% materiala, orodja, pripomočkov, priprav itd. na zalogi, manjka le 0,4% materiala. Nič hudega ne bi bilo, če bi takrat manjkalo na primer kosilni strojček, ki je 80% vrednosti, ampak teh 0,4% je bilo seme, ki bi mo-

ralo biti že posejano. Pa finaliziraj, če moreš, oziroma če nočeš, da ti bo zrastle preslica na urejeni gredi. Juriš na travino seme. V rekordnem času 9 dni so pripeljali 2 kg travnega semena iz semenarne v tovarno. Hitro so jo posejali, sv. Zofija jo bo pa zalila. Pa zopet smola, tudi Zofka se je izneverila. Vrtnarica je nov problem rešila strokovno in tekoče z mehanizacijo. Sele pred nekaj dnevi smo jo dobili, namakalno napravo, namreč »kanglo«, kakor se temu slovensko pravi.

Pri tem je prišlo do cele vrste napak, vse zaradi naglice. »Napačen tehnološki postopek,« je priletelo iz telefona. »Zaliva se zvečer, ne pa dopoldne.« »Veste, nadure, stroški, režijska,« se je mazel »poklicani«. »Saj imaš funkcionalni dodatek, pa zalivaj,« je skoraj eksplodiral telefon.

Kakšno je seme? Je to res angleška travica, in ne morda preslica, ali pa spomlad tudi pri nas zelo iskani regrat? Vhodna in prevzemna kontrola tega nista ugotovili. Poleg tega bi bil tudi zelo važen atest o kaljivosti, tudi tega še ni. Joj, kaj bo, se je tresel »poklicani«. Sedaj čaka, da bo, kar pač bo. Če bo res travica — hvala bogu —, komu naj se sicer zahvali. Sam semena namreč ne loči. O pač, krompir od fiziola, ampak regrat od angleške travice, tega pa ne.

Zopet anonimni poziv, pa ponizej glasek: »Tovariš šef, ali bom lahko nabirala regrat tudi na tej gredici? Veste, drugod je pohojen, umazan...« »Lahko,« se je škodoželjno zarezal »poklicani«, ker upa, da bodo pognale vsaj koprive (špinača), če ne travica, samo, da ne bo regrat. Tako si pridobiš dober glas in zaveznika. Pa zopet resen poziv, tokrat ni bil anonimni: »Ti, poslušaj, ko že delate gredo, veš, nasproti te grede, čez cesto je še ena.« »Vem,« je odgovoril poklicani. »Tam raste visoka trava in neko grmovje. To bi morali odstraniti.« »Si neumen!« se je oglasil odgovor. »To grmičevje in visoka trava pride prav nekim »elementom«, da odmetavajo odvisno težo iz svojih žepov in aktovk, kadar se pred izhodom dela kača. Odvisno težo mu nekdo seveda za »heč« podtakne v žep. Toda, kaj bodo rekli prizadeti? Na to čaka »poklicani«. Potem bo pa ukrenil, kar bo potrebno, verjetno bo rojen še kak pravilnik.

Ko bo izšla ta številka časopisa, »poklicani« — naj mu bo tako ime, bo že vedel, ali bo travica ali kaj drugega zrastle na gredi. Če bi hotel opisati težave s cvetjem, bi bil članek predolg.

Poklicani bo držal z večino, saj je tako najbolj varno. Če bodo še naprej stali prazni smetnjaki ob urejeni cvetlični gredi, okrog pa bo nastlano z vsemi mogočimi odpadki, bo tudi on odvrgl svojo škatlico »Ibar« mimo smetnjaka. Če bo »zrastla« bližnjica preko gredice, bo on napravil še eno v nasprotni smeri, ali pa pravokotno nanjo. Tudi on bo začel hoditi po travi ob asfaltirani cesti.

Ker se »poklicani« boji, da bi lahko kdo pomislil, da tako rešujemo v tovarni vse probleme, ali da probleme rešujemo enako kot travico in rožice, kategorično zavrača take misli ali primerjave. Pa pokličite še kaj, tovarišice in tovariši. Rade volje bo »poklicani« odgovoril v časopisu, ne zaradi vas, ali zaradi sebe, ne, ampak zaradi — honorarja.

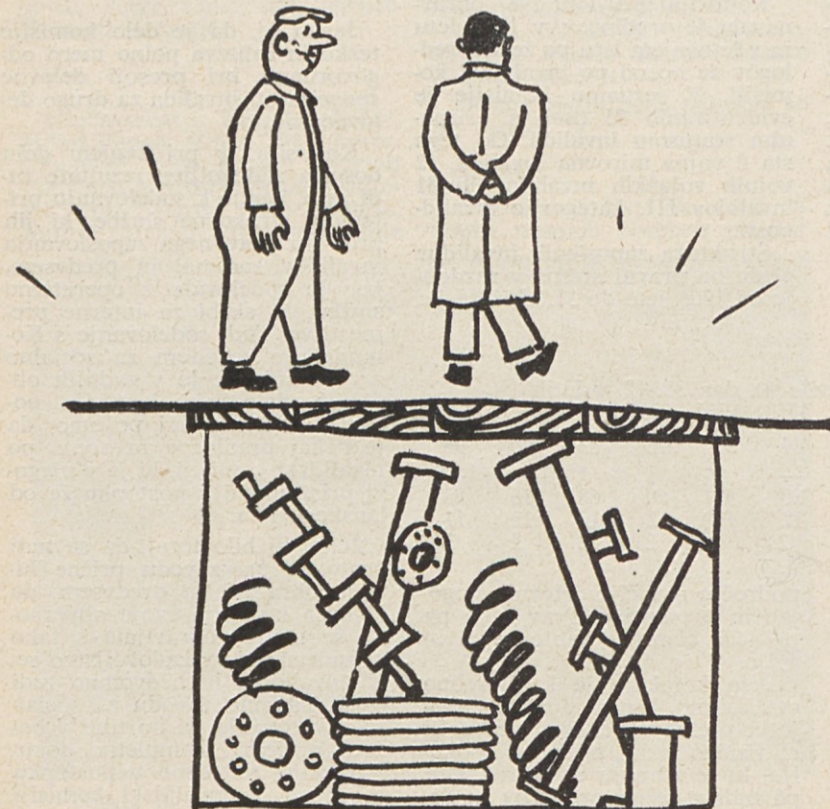
Su-lič

Mnogo ljudi čaka vse življenje na priložnost, da bi bili tako dobri, kot je njim všeč.

Nietzsche

Vsak resnični ustvarjalec plača svojo pamet z osamljenostjo.

Beethoven

Vse je lepo očiščeno in pospravljeno, nihče ne bo kaznovan

Sedaj boste v kratkem slišali, zakaj sem vas penaliziral

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 313-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posamezni številki v prodaji 50 Sdin — Poština plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna CZP »Primorski tisk« v Kopru.